

Motion till riksdagen 2019/20:645

av **Désirée Pethrus (KD)**

Situationen i Turkiet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör göra en demokratisk offensiv gentemot Turkiet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I utrikesdeklarationen 2019 talade utrikesminister Margot Wallström om att Sveriges regering i sin utrikespolitik prioriterar främjandet av demokrati, ett delat ansvar för fred och säkerhet och en aktiv diplomati. Wallström lyfte också att regeringen skulle starta en ”offensiv för demokratin” och att det kommer att märkas i hela Sveriges utrikespolitik. Många förväntar sig därför att regeringen ska öka trycket gentemot Turkiet när utvecklingen nu tydligt går i fel riktning.

I juli 2017 greps den svenske medborgaren Ali Gharavi utanför Istanbul när han deltog i utbildning kring mänskliga rättigheter i arrangemang av Amnesty International. Tysklands president och kristdemokraten Angela Merkel uttalade tydligt att gripandena, som även drabbade en tysk medborgare, var ”fullständigt orättfärdiga”. Ett klarspråk vi även önskat från den svenska regeringen. Det blir nu intressant att följa hur regeringens så kallade demokratioffensiv kommer att påverka regeringens agerande till försvar för demokratin. Turkiet är ett land som Sverige har olika samarbeten med och frågan är om och i så fall hur Sveriges regering kommer att stödja de som kämpar för demokrati i Turkiet.

Oljeborrningar utanför Cypern

Under sommaren har media rapporterat om att den turkiska marinen har skickat alltifrån drönare till flygplan, helikoptrar, korvetter och ubåtar i syfte att ”skydda” två fartyg som borrar efter olja utanför Cypern. EU har reagerat men bör uttala sig skarpare i frågan.

Bristande rättssäkerhet

Under juli 2016 gjordes ett misslyckat kupp försök under knappt ett dygn. 265 människor dog och 1 440 skadades i samband med kupp försöket som anses ha initierats av en fraktion inom militären, men det är fortfarande oklart vad som hände. Mellan juli 2016 och juli 2018 rådde undantagstillstånd i landet. Enligt Amnesty har nu över 130 000 offentligt anställda, inklusive läkare, akademiker, lärare och poliser, sparkats från sina jobb i en stor utrensning efter kupp försöket. Dessa har haft möjlighet att överklaga besluten till en specialinrättad kommission. Denna kommission hade, i juni 2018, mottagit 108 905 överklaganden, varav endast 1 300 accepterats (svenska UD:s MR-rapport om Turkiet från juni 2018).

Erdoğan anser att den tidigare bundsförvanten och ledaren för den s.k. Gülenrörelsen, Fethullah Gülen, ligger bakom militärkuppen och söker slå mot alla som anses ha någon koppling till honom och hans rörelse. Det kan vara helt obegripliga anledningar som saknar all grund i verkligheten som människor beskriver, när de sagts upp från sina jobb och idag saknar försörjning. Hela familjer har drabbats och står utan möjlighet att få ett jobb.

Efter den kritiserade folkomröstningen om presidentens makt som ägde rum i april 2017 har situationen för människorättsaktivister och journalister förvärrats ytterligare. Folkomröstningen syftade till att driva igenom en ny författning där presidenten ger sig själv mer makt. Införandet av ett nytt exekutivt styrelseskick har lett till att makten koncentreras till presidenten. Parallellt har rättsstaten i Turkiet försvagats och granskande funktioner urholkats. Kritiker till utvecklingen har fått allt svårare att verka. Det gäller framförallt oppositionspartiet Folkens demokratiska parti (HDP) där ett stort antal företrädare, inklusive partiledarna, har suttit frihetsberövade på godtyckliga grunder. HDP:s språkrör och parlamentariker Selahattin Demirtaş greps i november 2016 tillsammans med ett antal ledamöter från HDP. Demirtaş har dömts till 4 år och 8 månaders fängelse. Europadomstolen för mänskliga rättigheter har uttalat sig i fallet och anser att han bör frigges tills en rättvis rättegång hållits.

Terrorism och angrepp på oppositionen

Risken för terrorattentat är påtaglig över hela landet, från såväl Daesh som den av bland annat EU terroriststämplade organisationen Kurdistans arbetarparti (PKK) och dess falanger.

Den väpnade konflikten mellan regeringsstyrkor och PKK har tilltagit i de sydöstra delarna av Turkiet och påverkar situationen avseende mänskliga rättigheter för alla i dessa delar av landet.

Detta har varit återkommande hantering av de områden där många kurder bor. Enligt Dagens Nyheter den 18 augusti 2019 så har kurdiska borgmästare, som tillhör oppositionspartiet HDP, från två storstäder och en känd turistort avsatts av den turkiska regeringen. De sägs vara under polisutredning och de anklagas för kopplingar till PKK. Men det räcker att vara medlem i HDP för att anklagas för att vara bulvaner för PKK. I Istanbul och Ankara fruktar nu de nyvalda oppositionsborgmästarna att även de står på tur att avlägsnas. I DN-artikeln säger den nyvalda borgmästaren i Istanbul, Ekrem İmamoğlu, att det räcker att en privatperson polisanmäler en person så kan man inleda en polisutredning. Detta används nu emot dem som står HDP nära. Regeringen har nu

gett inrikesminister Soyly uppgiften att utse ämbetsmän för att ta över styret. Soyly som anses vara den mest militanta antikurdiska regeringsmedlemmen.

Medier och sociala medier

Det spända politiska läget påverkar bland annat yttrande-, press- och organisationsfriheten men också situationen vad avser mänskliga rättigheter. ”Committee to protect journalists, CPJ” skriver på sin hemsida att sedan 1992 har 1 350 journalister mördats i Turkiet varav 736 med straffrihet (år 2017 var det 1 271 mördade journalister). Ständigt fängslas journalister och senast i augusti fängslades tre journalister. Det finns enligt CPJ:s rapport från 2018 åtminstone 68 fängslade journalister på grund av deras arbete. Det finns enligt CPJ 32 kvinnliga reportrar fängslade. Turkiet ligger i topp med 14 och därefter kommer Kina med sju fängslade kvinnliga journalister. Enligt Reportrar utan gränser så hamnar Turkiet på plats 155 av 180 i årets pressfrihetsindex. Här måste Sverige och EU höja rösten och göra mer för att stoppa tystandet av journalister.

Det interna förtrycket i Turkiet förvärras kontinuerligt. Med hjälp av antiterrorlagstiftning stryps den fria tillgången till information. Tillgången till sociala medier som Facebook, Twitter och Youtube har begränsats liksom internet. Kritiska journalister har trakasserats, förlorat sina jobb och hamnat i fängelse. Oberoende medier och civilsamhällesorganisationer har fått problem med skattemyndigheterna, och med domstolarnas hjälp kastas meningsmotståndare och journalister i fängelse.

Mötes- och föreningsfrihet

Vid sidan av journalister och olika civilsamhällesorganisationer som arbetar för mänskliga rättigheter drabbas även de fackliga organisationer som finns i Turkiet. Rätten till mötes- och föreningsfrihet har inskränkts. Fackliga rättigheter har fått ta flera steg tillbaka de senaste åren. Mötesfriheten har gått tillbaka, särskilt efter Geziprotesterna 2013. Tillstånd för demonstrationer beviljas sällan, enligt UD:s MR-rapport från 2018. De fackligt aktiva som sitter fängslade måste få rättssäkra rättegångar. Flera har fått sina pass beslagtagna så att de ej kan resa. Det är näst intill omöjligt att längre engagera sig fackligt i Turkiet.

Hbtq

Hbtq-personer fängslas också, enligt UD:s MR-rapport, med hänvisning till ”allmän moral”, och deras möjlighet att organisera sig är begränsad. Prideparader har förbjudits tre år i rad i såväl Ankara som Istanbul.

Nu måste internationella ledare tala klarspråk och lyfta frågan om grundläggande mänskliga fri- och rättigheter i Turkiet. Vi kan inte acceptera att det fängslas demokratiaktivister, fackföreningsledare och journalister i ett land som vill bli medlem i EU. Frågan är vad Sverige gör, och vad man kan göra mer.

Sveriges tal om en demokratiöffensiv måste nu bli konkret gentemot Turkiet. Regeringen måste snarast se till att stödja en demokratisk utveckling och ge stöd till journalister, fackligt aktiva, hbtq-personer, akademiker och aktiva i civilsamhällesorganisationer som arbetar för mänskliga rättigheter.

Désirée Pethrus (KD)